

Miscel·lània genealògica

DEDICADA A DUES DONES DES CASTELL: ANTÒNIA ORFILA I AURORA CARRETERO

Antoni Tudori

Secció de
genealogia de
l'Ateneu de Maó

Recuperant la presència femenina a aquest espai, he optat per recordar dos tipus de dona, sinó antagònics sí notablement diferents: un d'ells es recordat pel fet de lluir el seu nom a uns rètols clavats als cap de cantons del poble i l'altre per la seva pervivència a la memòria col·lectiva (que es va difuminant, malauradament i, per aquesta raó, vull reivindicar).

Quan era jovenet em va interessar saber qui era una dona de nom Antònia Orfila, que li havia pres el nom a un carrer que, pel que sembla, es denominava fins l'any 1939, com el carrer dels «faldons curts». L'origen d'aquesta denominació era atribuïda per uns a que al carrer hi habitaven soldats escocesos, aquells britànics amb «faldes curtes», interpretació tan suggestiva con la presència de Lady Hamilton al casat de Sant Antoni, però poc creïble. Una altra versió apuntava a que a aquell antic carrer del Molí hi havia alguna casa d'allò que en deien de «bergantes». Deixant de banda aquestes consideracions, l'ajut de Diego Pons ha permès conèixer l'origen d'aquest canvi de nom i que ara us resumiré.

Antònia Orfila Montañez (Es Castell, 1859-Maó 1934) era una dels 9 fills del matrimoni format per Gabriel Orfila Mercadal

i Antònia Montañez (transformat en Montañez, per l'escrivà de torn) Orfila, dels que la major part va morir molt jove i ella va disposar de bona part dels bens familiars i, atès que no es va casar, va cedir la quantitat de 4.710 pessetes al municipi des Castell, que va agrair aquesta donació, per ajudar als pobres del municipi a través dels rèdits d'aquests doblers. A l'any 1939 l'Ajuntament, en sessió plenària, va decidir dedicar-li el carrer, nomenar-la filla il·lustre des Castell i posar el seu retrat a la Sala Consistorial. L'únic que es va aconseguir va ser el canvi de nom del carrer, atès que mai s'ha pintat el seu retrat i, a més, els pobres no van veure ni un dels quasi 1.000 duros que l'anterior batlle va dedicar a altres coses, com ara la millora de l'edifici i les noves escoles públiques que mai van ser acabades i es van convertir en zona de jocs a pedrades dels al·lots. Total, un nom a uns rètols que quasi bé ningú coneix i res més.

♦♦ **CANVIANT DE PERSONATGE**, parlaré d'Aurora Carretero Guasp (Es Castell 1897-1990) de la que tinc un record d'infantesa molt clar relacionat amb les festes de comiat de l'estiu que feia un matrimoni de Maó que estiuejava al carrer del Port, prop del carrer Sa Font, coincidint amb el dia de Santa Rosa

que, abans de la reordenació del santoral, es celebrava el dia 30 d'agost. Aquestes festes de comiat acostumaven a ser una sessió musical, acompanyada de pastissos i vi dolç, on hi participaven un jove de nom Benigno Miret (guitarra) i dos germans, Magí (llaüt) i Aurora Carretero Guasp (també guitarra). Entre sons, cançons, pastissos i glopets de moscatell, els grans xalaven i cantaven tot el capvespre. Aurora era petita, viva i àgil com una espurna i plena de vitalitat. La seva vida va anar plena de música, poesia i teatre, activitats que desenvolupava a l'Ateneu des Castell, mentre va ser possible. A la miscel·lània dedicada a Onésima Ripoll, vaig parlar d'una autobiografia on citava a Aurora

de la següent manera: «En la calle paralela a la nuestra y más lejana a mi mar, vivía una mujer culta e inteligente, no muy favorecida por la belleza. Era actriz y de notable calidad. Se llamaba Aurora y tenía un piano...». Aquesta dona va marcar, en certa manera, la dedicació a la música de Onésima Ripoll, i era aquesta mateixa dona que anava amb el seu germà i en Benigno a ca la senyora Rosita (Rosa Guerrero Mus) i el senyor Toni Palurdo (Antoni Camps Cardona) del carrer des Port de la meua infantesa.

En resum, dues dones del mateix poble, ambdues fadrines, Antònia catòlica decidida i que va pretendre ajudar als pobres des Castell, sense arribar a assolir-ho i Aurora, anarquista de cap de brot, culta i artista, que van coincidir a aquest món prop de 40 anys; una amb carrer dedicat i desconeguda pel poble i l'altra recordada per bastanta gent, i de la que m'han demanat que en parlés.

Per acabar, com sempre, rallar de lligams de sang i bots, els tres components de la secció de genealogia de l'Ateneu estem emparentats repetidament i, per tant, no citarem aquestes dades, però sí destacar que les dues dones a qui hem dedicat aquesta miscel·lània no tenen, segons les dades de que disposem avui, cap lligam directe de sang.